

van haar werkzaamheden? Omgaan met mondigheid zal andere vaardigheden vragen op het gebied van geneesmiddelenkennis en communicatie. Eerst zullen echter de apothekers moeten inzien dat hier een probleem ligt. Deze zullen initiatieven moeten nemen om hierin verandering te brengen. Een belangrijke aanzet zal zijn een visie te ontwikkelen omtrent het personeelsbeleid in de apotheek. Wil de apotheek in de toekomst bestaansrecht houden, dan zullen een duidelijke zorgvisie en missie moeten worden ontwikkeld. Hieraan gekoppeld zal in beeld gebracht moeten worden wat er aan de vaardigheden en attitudes bij de apothekersassistenten moet worden veranderd. Dit onderzoek heeft aangetoond dat apothekersassistenten op dit moment mondigheid vooral ervaren als probleem (agressie) en niet als uitdaging (adequaat inspelen op claimend gedrag).

Drs. J. Feenstra MSc, apotheker, arbeids- en organisatiepsycholoog: adviseur en arbeidspsycholoog, Stichting Bedrijfsfonds Apotheken, Nieuwegein.

Dr. P. Cavallini, arbeids- en organisatiepsycholoog: ten tijde van dit onderzoek docent bij de sectie Arbeids- en Organisationspsychologie, Radboud Universiteit, Nijmegen.

Drs. P. Georgopoulos, sociaal- en organisatiepsycholoog: beleidsmedewerker Stichting Bedrijfsfonds Apotheken, Nieuwegein.

LITERATUUR

- 1 Sieben I, de Grip A, Smits W. Arbeidsmarktmonitor Apotheekbranche 2005-2006. Nieuwegein: Stichting Bedrijfsfonds Apotheken; 2006.

- 2 Sieben I, de Grip A, Hensen M. Assistenten en medewerkers in de openbare apotheek. Arbeidsmarktmonitor Apotheekbranche 2003-2004. Nieuwegein: Stichting Bedrijfsfonds Apotheken; 2004.
- 3 Schaufeli W, Bakker A, De Jonge J. De psychologie van arbeid en gezondheid. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum; 2003. p. 41-2.
- 4 Van Doornen L. De psychofysiologie van werkstress. In: Schaufeli W, Bakker A, De Jonge J, red. De psychologie van arbeid en gezondheid. Houten: Bohn Stafleu Van Loghum; 2003. p. 81-104.
- 5 De Backer G, Kornitzer M, Karnas G, et al. Studie over jobstress: normering, determinantstudie en prospectief onderzoek van het verband met werkverzuim en met incidentie van hart- en vaatziekten. Gent: Universiteit Gent; 2005. http://www.belspo.be/belspo/home/publ/pub_ostc/sante/rST03_nl.pdf.
- 6 Van der Jagt EJ. Eisend gedrag en agressie van zorgvragers. In: Signalering ethiek en gezondheidszorg, Den Haag: Centrum voor Ethiek en Gezondheidszorg; 2003. <http://www.ceg.nl>.
- 7 Berg M. Zorgaanbod en cliëntenperspectief. Achtergrondstudie bij het advies van patiënt tot klant. Den Haag; Raad voor de Volksgezondheid en Zorg; 2003. http://www.rvz.net/cgi-bin/adv.pl?adv_relID=79&stat=N.
- 8 Consumentisme, claimend gedrag en agressie van zorgvragers. Verslag van de discussiebijeenkomst met deskundigen, gehouden op 3 maart 2003 te Utrecht. Den Haag: Centrum voor Ethiek en Gezondheid; 2003. www.ceg.nl/data/download/verslag_discussiebijeenkomst.pdf.
- 9 Walsh BR, Clarke ESO. Post-trauma symptoms in health workers following physical and verbal aggression. *Work Stress*. 2003(17):170-81.
- 10 Brough P. Workplace violence experienced by paramedics. Relationships with social support, job satisfaction, and psychological strain. *Australas J Disaster Trauma Studies*. 2005;2. <http://www.massey.ac.nz/~trauma/issues/2005-2/brough.htm>.
- 11 Van Veldhoven M, Meijman TF, Broersen JJP, et al. Handleiding Vragenlijst Beleving en Beoordeling van de Arbeid. Amsterdam; SKB: 2002.

NEDERLANDS FARMACEUTISCH ONDERZOEK IN DE INTERNATIONALE LITERATUUR

Kosteneffectiviteit van bisfosfonaten bij glucocorticoïdegebruik

Eric van Roon

De meerwaarde van fractuurpreventie door bisfosfonaten bij corticosteroïde-geïnduceerde osteoporose is een farmacotherapeutische interventie die wordt onderbouwd door diverse richtlijnen.

Van Staa e.a. onderzochten de kosteneffectiviteit van bisfosfonaten bij oraal glucocorticoïdegebruik. Een groot, Engels huisartsencohort (n = 190.000) van patiënten ouder dan 40 jaar die werden behandeld met orale glucocorticoïden, werd in het onderzoek geïncludeerd. Op basis van een individuele schatting van het risico op een fractuur, gebaseerd op patiëntkarakteristieken (leeftijd, geslacht, dagelijkse en cumulatieve glucocorticoïdedosis, glucocorticoïde-indicatie en enkele overige fractuurrisicofactoren) werden de kosten per kwaliteitgecorrigeerd levensjaar (QALY) en het voorkomen van een fractuur berekend voor een vijfjarige behandeling met glucocorticoïden. Zonder hierin te gaan op de absolute bedragen per QALY, concludeerden de auteurs dat bisfosfonaten als kosteneffectief kunnen worden beschouwd voor patiënten met een verhoogd fractuurrisico, zoals ouderen (met een levensverwachting > 5 jaar) of jongere patiënten met een fractuur in de anamnese, lage *body mass index*, reumatoïde artritis of hoge doseringen glucocorticoïden.

Dit onderzoek geeft als nieuwe informatie dat er grote variaties kunnen optreden in kosteneffectiviteit van een interventie als gevolg van waardering van de risicofactoren van de individuele patiënt. Hoewel dit in de lijn der verwachting ligt, komt door deze analyse wel aan het licht dat de verschillen in kosteneffectiviteit zich niet altijd ontwikkelen in de verwachte richting. Als belangrijke factor daarvoor geven Van Staa e.a. aan dat de kosten per QALY oplopen bij een kortere levensverwachting.

Gegevens zoals die door Van Staa e.a. gepresenteerd worden, kunnen in de toekomst in de apotheekpraktijk worden gebruikt om nader te bepalen op welke patiënten interventies in het kader van bisfosfo-naatprescriptie zich dienen te richten om optimale gezondheidswinst te realiseren.

Van Staa TP, Geusens P, Zhang B, Leufkens HGM, Boonen A, Cooper C. Individual fracture risk and the cost-effectiveness of bisphosphonates in patients using oral glucocorticoids. *Rheumatology (Oxford)*. 2007;46:460-6.